

потрапили у складу соціальної ситуації. Діяльність Мобільної роботи молоддю спрямована на мобілізацію місцевої громади в рамках Концепції прав дитини ООН, а саме на пробудження та підсилення громадських сил, які можуть надати можливість продуктивного розвитку дітям і молодим людям, що потрапили у складу соціальної ситуації. Середовище, в якому щоденно перебуває і зростає дитина вулиці, в інтересах молодих людей, має зазнавати постійного позитивного впливу.

При цьому концепція мобільної роботи з молоддю, що базується на теорії та практиці міжнародної соціальної роботи та соціальної педагогіки, на дослідженні важливих для практичної діяльності питань по всій Європі - хоча іноді вони називається іншими словами - з урахуванням соціальних, екологічних, культурних та правових відмінностей діє в багатьох країнах і поширюється далі. Зацікавленість організацій, які допомагають дітям у центральних, південно-східних та східноєвропейських країнах у кваліфікаційних семінарах та створенні загальноєвропейської мережі центрів Мобільної роботи з молоддю є дуже високою і вимагає конкретних кроків для її втілення. З 2010 року ISMO отримує заявки щодо проведення кваліфікаційних семінарів у Китаї.

УДК 364.63

Полковенко О.В., Ситник К.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЗАПОБІГАННЯ ТОРГІВЛІ ЖІНКАМИ - ОДНА З АКТУАЛЬНІШИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

В статті надано відомості про проблему торгівлі жінками і такий метод її попередження як соціальна профілактика.

В статье представлены сведения о проблеме торговли женщинами и о таком методе ее предупреждения как социальной профилактики.

In the article information is presented about the problem of tradeswoman and about such method of its warning as social prophylaxis.

Ключові слова: жінки, сім'я, торгівля жінками, соціальна профілактика.

Ключевые слова: женщины, семья, торговля женщинами, социальная профилактика.

Key words: women, family, tradeswoman, social prophylaxis.

Проблема рабства і досі є однією з найактуальніших в сучасному суспільстві. Причому це стосується не тільки України, але й багатьох інших країн. Різноманітні організації міжнародного співтовариства змушені звертати увагу на одне з найбільш поширених явища в різних куточках світу, пов'язане з торгівлею людьми, а саме торгівлі жінками з метою примусового використання в проституції як одного з найбільш прибуткових видів бізнесу. Саме тому **метою** даного дослідження є дослідження відомостей про торгівлю жінками та визначення одного з найсучасніших методів її запобігання - соціальної профілактики.

За даними ООН воно стоїть на третьому місці після торгівлі зброєю та наркотиками. Уряди багатьох держав світу були ініціаторами прийняття багатьох документів та проведення практичних заходів щодо запобігання цьому ганебному явищу. На сьогодні для України та інших країн Центральної і Східної Європи найбільш поширеним є використання жінок у легальному та нелегальному сексуальному бізнесі розвинутих країн[1,2].

Треба наголосити, що жінки, які вивозяться до іноземних держав з метою використання їх у секс-бізнесі, складають вкрай ізольовану та безініціативну групу. Порушення прав людини та насильства носять масовий характер. Жінки працюють 12-15 годин, а часто і цілу добу в секс-клубах, притонах чи бюро інтимних послуг, де власники, крім того, використовують їх прибиральницями, офіціантками чи хатніми робітницями. Обмеженням, шантажуванням та залякуванням сутенери повністю підкоряють їх собі. Зрозуміло, що в таких умовах особа потерпає від психологічних, моральних та фізичних випробувань. Одним із вагомих факторів є те, що досить часто особа знаходиться в державі нелегально. Офіційні документи, по яких вона в'їхала, втратили свій термін дії. Це відбувається тому, що українські громадяни виїжджають до більшості країн Західної Європи по туристичних або гостьових візах, термін дії яких - 3 місяці. Слід зауважити, що такі візи не дають права на роботу.[1] Крім того, розповсюдженою практикою є те, що практично у кожному випадку сутенери вилучають у жінок персональні документи паспорти. Особу залякують в'язницею або великим штрафом, переконуючи що сам факт нелегального знаходження її в країні

може викликати кримінальне переслідування з боку органів внутрішніх справ країни, «забуваючи» при цьому нагадати про такий наслідок, як депортація. В такій ситуації жертва сама намагається уникати контактів з представниками влади, що в свою чергу унеможливає будь-який правовий захист. Враховуючи всі ці обставини, не дивно, що жертви секс-бізнесу дуже рідко наважуються називати імена своїх сутенерів та свідчити проти них у судах, часто вважаючи їх єдиними «захисниками». Крім того, на перешкоді спілкування жертви та представників властей стає незнання мови той країни, де перебуває жінка. Єдиний висновок, який напрошується: торгівля жінками - це недопустиме суспільне явище, якому необхідно рішуче протидіяти. Боротьба з цим явищем вимагає активності та ініціативи як на державному, так і на міжнародному рівнях, а також вироблення ефективних методів протидії[3].

За даними опитування (дослідження Міжнародної організації з міграції 1998 року) було з'ясовано, що основними країнами, в яких хотіли би працювати жінки (не в секс-бізнесі, а в інших сферах), є США і Канада (54%), Італія, Іспанія, Швейцарія, Франція (50%) та Німеччина, Нідерланди (36%). І це зрозуміло, тому що жінки обрали більш розвинуті в економічному плані та привабливі країни. Але, в той же час, це країни, в яких практично неможливо українським громадянам знайти легальну роботу. Як бачимо, бажання дівчат формуються не на основі реальних знань про можливості та умови праці за кордоном, а більше під впливом сторонніх знань та бажань потрапити до розвинутих та заможних країн. У той же час реальна ситуація з країнами вивозу українських жінок, - про яку можна говорити на основі опитування експертів та інтерв'ювання жінок, які стали жертвами примусової проституції та торгівлі жінками в інших країнах, - зовсім інша. Якраз саме непривабливі, на рівні міркувань, країни (Туреччина, Сербія, Боснія і Герцеговина, Чехія, Словаччина та Угорщина) стають основними країнами вивозу українських жінок за кордон. Значні соціальні та психологічні проблеми виникають у жінок внаслідок того, що вони опиняються в країнах, будучи не обізнані з їхніми законами, традиціями і мовою. Українські жінки висловлюють практично нездійсненні бажання, що свідчить про низький рівень обізнаності про реальні умови життя за кордоном і необхідність розповсюдження інформації з цієї проблеми[4].

Один із значних факторів, що підштовхує до бажання їхати за кордон у пошуках щастя, є домашнє насильство стосовно жінок. Досвід спілкування з жінками, які потерпіли від сексуальної торгівлі, свідчить про те, саме воно нерідко стає передумовою, пошуків жінкою кращого життя, щастя і заробітку якомога далі від батьківщини. Ці гіпотези підтвердилися і під час проведення інтерв'ю з жінками - потерпілими від торгівлі - в межах соціологічного дослідження Міжнародної організації з міграції, яке проводилось у січні 1998 року. Суб'єктами насильства над жінкою виступають або батьки, або чоловік (та навіть факт його відсутності). Непорозуміння між поколіннями в родині - це чинник багатьох особистих бід. Коли молода жінка страждає від психологічного або навіть фізичного насильства з боку батьків, вона не буде довго міркувати над пропозиціями посередників. Навпаки, коли батьки готові в будь-яку хвилину прийти на допомогу, дівчатам вдавалося звільнитися з рук работоторговців[5,6].

Знання соціально-демографічних характеристик осіб, що постраждали від торгівлі людьми, є важливим для здійснення соціальної профілактики цього злочину. «Особа, потерпіла від торгівлі людьми, - це людина, яку завербували, транспортували, купили, продали, передали, і яка є отриманою з метою примусу до проституції, використання у порнобізнесі, примушення до праці або надання послуг, вилучення органів та втягнення у злочинну діяльність шляхом обману, погроз, шантажу, фізичної розправи, боргової кабали, зловживання службовим становищем незалежно від того, перетинала ця особа кордон чи ні». Для розробки стратегії і тактики соціальної профілактики торгівлі жінками, як частини торгівлі людьми необхідно мати чітку впорядковану інформацію про регіони України, мешканці яких найбільших підлягають ризику постраждати від торгівлі людьми внаслідок низького економічного розвитку областей та їх особливостей, структури зайнятості, традиційних орієнтацій мешканців на внутрішньодержавну та зовнішню трудову міграцію, а також високого рівня корупції тощо. Ці дані допоможуть визначити потенційні групи ризику та проводити найбільш досконало адресну соціальну профілактику злочину. Оскільки причиною пошуку роботи за кордоном є відсутність високооплачуваної роботи за місцем проживання, знання професійної та трудової зайнятості представників групи ризику, а також потерпілих від торгівлі людьми є важливим моментом в організації соціальної профілактики торгівлі людьми. На сьогодні переважає стереотип, що потерпілі від торгівлі людьми - люди, які не мали постійної роботи в Україні, хоча в багатьох випадках жертвами торгівців людьми є жінки, що мали постійну роботу, але хотіли заробітками за кордоном покращити своє матеріальне становище[7,8].

Результатом вивчення ситуації з торгівлею людьми в Україні стало розуміння необхідності формування комплексного підходу до протидії цьому злочину. Комплексний підхід означає, що формування такої політики охоплює різноманітні заходи та різноманітні підходи - вдосконалення

законодавства, укладання міжнародних угод, поліпшення ефективності діяльності правоохоронних органів, різноманітних державних установ, відомств, формування системи превентивних заходів, а також заходів соціальної реабілітації потерпілих. Враховуючи різноманітність заходів та можливостей тих суб'єктів, котрі беруть активну участь у роботі з протидії торгівлі людьми, - державні органи, неурядові організації, релігійні, міжнародні, донорські та благодійні організації, іноземні представництва в країні, - неможливо забезпечити ефективність цієї роботи без узгодження їхніх зусиль[8].

Проблема соціальної профілактики торгівлі людьми як виду соціальної роботи сьогодні є актуальною у контексті створення соціальних умов для реалізації прав людей, розбудови громадянського суспільства. Ця проблема є, однак, недостатньо теоретично обґрунтованою, що призводить до дублювання профілактичних заходів з одними категоріями дітей, молоді, жінок, нерациональному використанню ресурсів суб'єктів соціальної роботи, а також до того, що окремі категорії громадян є неохопленими соціальною профілактикою, або охоплені так, що державної інформації недостатньо. Наприклад, соціальна профілактика торгівлі людьми серед вихованців інтернатів повинно відрізнятися від профілактичної роботи серед учнів загальноосвітньої школи, які проживають в сім'ях, більш адаптованих до життя і спілкування у суспільстві. Сьогодні ж основна робота проводиться з учнями загальноосвітніх шкіл, їх батьками і вчителями, безробітними, які стоять на обліку у центрі зайнятості тощо. Отже, практика вимагає теоретичного обґрунтування соціальної профілактики торгівлі людьми. Соціальна профілактика торгівлі людьми в Україні, виходячи з мети та принципів її здійснення, буде здійснюватися ефективно, якщо буде ґрунтуватися на концепції «допомоги для самопомоги». «Допомога для самопомоги» інтегрує в собі багато сучасних наукових теорій і концепцій соціальної роботи. Вона розглядає людину як суб'єкт, а не об'єкт соціальної роботи, що означає формування в неї відповідальності за своє життя, свій вибір, вміння свідомо користуватися своїми правами на основі знання про них. Ця ідея відповідає завданню розбудови громадянського суспільства. Ключовим моментом «допомоги для самопомоги» є опора на бажання людей керувати своїм життям, запобігти небажаним впливам та обману. Сьогодні ж більшість громадян України чули про торгівлю людьми, але вважають, що з ними такого не трапиться, хоча знань і вміння розв'язувати подібні ситуації вони не мають. Саме це сприяє створенню соціальних умов для захисту прав, свобод та інтересів дітей та молоді, гармонійного всебічного розвитку, задоволення культурних та духовних потреб.[8]

Наслідком такої допомоги також будуть: знання, які запобігають потраплянню в рабство, вміння і навички щодо критичної оцінки, прийняття рішення, управління собою в ситуаціях, які можуть привести до потрапляння в тенета торговців людьми.

Висновки. Проблема торгівлі людьми в цілому та торгівлі жінками зокрема - одна з найактуальніших проблем сучасного суспільства. Один з найдієвіших методів боротьби з цим ганебним явищем - це профілактика, недопущення попадання жінок до рук торговців «живим товаром». С свою чергу соціальна профілактика - дуже дієвий спосіб і безумовно заслуговує уваги відповідних фахівців і організацій.

Список використаних джерел:

1. Запобігання торгівлі людьми: взаємодія органів державної влади, міжнародних та неурядових організацій / [Галустян Ю. М., Дорошок Т. О., Дебелюк М. І. та ін.]. - К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. - 267 с.
2. Запобігання і протидія насильству в сім'ї : метод. матеріали / за ред. І. М. Трубавіної. - К. : ДЦССМ. - 2004. - 107 с.
3. Как организовать деятельность по предотвращению торговли женщинами : практ. пособ. для тренингов / под ред. Е. Б. Левченко. - К. : Украинский ин-т социальных исследований, 2001. - 238 с.
4. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / [І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, О. І. Янкович та ін.] ; за ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. - К. : Наук. світ, 2004. - 233 с.
5. Соціальна робота з дітьми та молоддю: проблеми, пошуки, перспективи / за заг. ред. І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. - К. : УДЦССМ, 2000. - 347 с.
6. Соціальний аналіз основних чинників торгівлі людьми: реальна ситуація та шляхи запобігання. - К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. - 178 с.
7. Словарь-справочник по социальной работе / под ред. Е. И. Холодовой. - М. : ИНФРА-М, 1997. - 378 с.
8. Трубавіна І. М. Концепція «допомоги для самопомоги» в соціальній роботі в Україні / І. М. Трубавіна // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. - 2003. - № 2. - С. 44-51.